

Лукіянкук Алла Миколаївна
Лукиянчук Алла Николаевна
Lukiianchuk Alla

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри технологій навчання охорони праці та дизайну
Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
м. Біла Церква (Київської області)

LuAllaN@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ

PSYCHOLOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCE OF PEDAGOGICAL WORKERS

Анотація: На основі теоретичного аналізу визначено основні проблеми розвитку цифрової компетентності педагогів у сучасному освітньому середовищі. Розглянуто психологічні умови розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників у системі професійної освіти. Описано ціннісно-мотиваційний компонент, рефлексійний компонент, діяльнісний компонент цифрової компетентності як складники психологічних умов. Вказано перспективи розвитку цифрової компетентності як основа професіоналізації.

Ключові слова: цифрова компетентність, розвиток цифрової компетентності, психологічні умови, складники цифрової компетентності.

Аннотация: На основе теоретического анализа определены основные проблемы развития цифровой компетентности педагогов в современной образовательной среде. Рассмотрены психологические условия развития цифровой компетентности педагогических работников в системе профессионального образования. Описаны ценностно-мотивационный компонент, рефлексивный компонент, деятельностный компонент цифровой компетентности как составляющие психологических условий. Указано перспективы развития цифровой компетентности как основа профессионализации.

Ключевые слова: цифровая компетентность, развитие цифровой компетентности, психологические условия, составляющие цифровой компетентности.

Abstract: On the basis of theoretical analysis the main problems of development of digital competence of teachers in the modern educational environment are defined. The psychological conditions for the development of digital competence of teachers in the system of vocational education are considered. The value-motivational component, reflection component, activity component of digital competence as components of psychological conditions are described. Prospects for the development of digital competence as a basis for professionalization are indicated.

Keywords: digital competence, development of digital competence, psychological conditions, components of digital competence.

У сучасному світі, коли відбувається перехід до інформаційного суспільства і посилення цифровізації, розвиток цифрового середовища і глобальної мережі охоплює практично всі сфери життя людини. Тому варто

звернути увагу на особливості психічного розвитку в умовах, що постійно змінюються та вимагають нових навичок діяльності.

У результаті змін у освітньому просторі, що пов'язані з використанням технологій дистанційного навчання в умовах карантинних заходів, важливо пам'ятати про закономірності функціонування психіки. Постійно порушується і знову відновлюється рівновага між організмом і середовищем, причому стан рівноваги є тимчасовим, а процес урівноважування — розвитку постійним. Суперечності, що виникають при цьому, спонукають особистість до активності, спрямованої на їх подолання, на відновлення рівноваги. Подолання одних суперечностей призводить до появи нових, які, відповідно, спонукають до нових дій, до подальшого удосконалення діяльності особистості. Таким чином відбувається відбір значимостей у сфері компетентностей людини, що обумовлені вимогами суспільства, трудової діяльності та власними інтересами.

У сучасному освітньому просторі професійної (професійно-технічної) освіти особливу увагу привертають ключові компетентності педагогічних працівників, розвинені професійні компетентності є запорукою успішної професіоналізації здобувачів освіти. Курси підвищення кваліфікації створюють інформаційний освітній простір де компетенції переплітаються та поєднуються: розвиваючи компетентності, важливі для однієї життєвої сфери, одночасно розвиваються й пріоритетні компетентності для іншої. Такі навички, як критичне мислення, аналітичне мислення, вирішення проблем, творчість, робота в команді, вміння спілкуватись та проводити переговори, ухвалення рішень, саморегуляція, стійкість, емпатія, участь, повага до різноманітності, враховуються у всіх ключових компетентностях, а особливо професійних. До складників професійної компетентності, відповідно моделі підвищення кваліфікації яка реалізується Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти, належить і цифрова компетентність, оскільки формується нова ідеологія, заснована на «гейміфікації» та «діджиталізації» освіти, де на зміну традиційним педагогам ЗП(ПТ)О йдуть «координатори онлайн-платформ і освітніх траєкторій».

Сьогодні вимагає переходу на якісно вищий рівень використання цифрових технологій в освіті, і разом з тим переходу на вищий рівень розвитку психіки, який зрештою обумовлений зовнішніми умовами, зовнішніми впливами. Однак цей розвиток не можна безпосередньо виводити із зовнішніх умов і обставин. Ці умови та обставини завжди переломлюються через життєвий досвід людини, її особистість, індивідуальні психічні особливості, її психічний склад. У цьому сенсі зовнішній вплив опосередковується, переломлюється через внутрішні умови, до яких і відноситься своєрідність психіки індивіда, його особистий досвід. Однак дія зовнішніх умов на цей процес завжди опосередкована внутрішніми умовами (С.Л. Рубінштейн).

Професійна діяльність педагогічних працівників у сучасному освітньому просторі безпосередньо пов'язана використанням цифрових технологій під час підготовки кваліфікованого робітника. Тому важливо розуміти які саме психологічні умови необхідно створювати для розвитку цифрової компетентності. Розглянемо внутрішні та зовнішні психологічні умови.

До внутрішніх віднесемо *ціннісно-мотиваційний* компонент цифрової компетентності педагогічних працівників, який містить мотиви, мету, потреби в навчанні засобами цифрових технологій, вдосконаленні, самовихованні, саморозвитку, ціннісні установки актуалізації в навчальній діяльності, стимулює творчий прояв та включає мотиви здійснення професійної діяльності, спрямованість на передачу знань під час роботи зі здобувачами освіти і власний розвиток педагогічного працівника. Також внутрішнім можемо вважати *рефлексійний компонент* цифрової компетентності педагогічного працівника, що визначається відношенням до самого себе і до світу, до своєї практичної професійної діяльності та її здійснення. Включає самосвідомість, самоконтроль, самооцінку, розуміння власної значущості в колективі і розуміння результатів своєї діяльності, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе і самореалізації в професійній діяльності через засоби цифрових освітніх технологій.

До зовнішніх психолого-педагогічних умов віднесемо *змістовий компонент* цифрової компетентності який має забезпечити вільне володіння навичками опрацювання інформації та роботи з цифровими об'єктами, які відповідно впливають на формування цифрової компетентності педагогічного працівника. *Діяльнісний компонент* цифрової компетентності визначаємо як активне застосування цифрових освітніх технологій і комп'ютера в освітній діяльності як засобів пізнання і розвитку цифрової компетентності, самовдосконалення і творчості педагогічного працівника. Комунікативна складова цього компонента виявляється в умінні встановлювати міжособистісні зв'язки в цифровому освітньому середовищі, вибрати оптимальний стиль спілкування в різних ситуаціях, опанувати засобами вербального і невербального спілкування, саме цього вимагає сучасний освітній простір [1].

Розвиток суспільства спричинює перетворення у особистому досвіді педагогічного працівника проте вивчення тих чи інших цифрових освітніх технологій та засобів має бути зумовлено потребами особистості та чітко окреслено у індивідуальній траєкторії розвитку. Стрімкий розвиток цифрових технологій і вимоги суспільства знань потребують від педагогічного працівника ЗП(ПТ)О постійного розвитку цифрових компетентностей та визначення нових підходів до побудови індивідуальних маршрутів розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Жерновникова О. Цифрова компетентність: суть та структура Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний, інклюзивний виміри: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. (20-21 вересня 2018 р., Херсон). Херсон : Айлант, 2018. Т. I. С. 49-52.